Valiokunnan lausunto PuVL 2/2016 vp– E 18/2016 vp

Puolustusvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2016

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2016 (E 18/2016 vp): Asia on saapunut puolustusvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- EU-erityisasiantuntija Lauratuulia Lehtinen, valtioneuvoston kanslia
- yksikön päällikkö Sari Rautio, ulkoasiainministeriö
- lähetystöneuvos Leena Pylvänäinen, ulkoasiainministeriö
- erityisasiantuntija Rasmus Hindrén, puolustusministeriö

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiapaperissa todetaan, että Suomen EU-politiikan strategista suunnittelua kehitetään korvaamalla kerran vaalikaudessa laadittava EU-selonteko vuosittaisella EU-vaikuttamisstrategialla. Strategiatyön osana ministeriöt ovat laatineet oman hallinnonalansa osalta yksityiskohtaisemman EU-vaikuttamissuunnitelman. Puolustusvaliokunta keskittyy tässä lausunnossaan tarkastelemaan puolustusministeriön vaikuttamissuunnitelmaa vuodelle 2016.

Puolustusministeriön vaikuttamissuunnitelma vuodelle 2016

Puolustusministeriön vaikuttamissuunnitelmassa vuodelle 2016 on listattu viisi painopistealuetta: EU:n puolustusulottuvuuden strateginen ohjaus, huoltovarmuuden kehittäminen, EU:n puolustustutkimus, hybridiuhkiin vastaaminen ja EU:n asedirektiivin muuttaminen.

EU:n puolustusulottuvuuden strategisen ohjauksen vahvistaminen tulee konkretisoitumaan EU:n uudessa globaalistrategiassa, jonka on määrä valmistua kesällä 2016. Edellinen vastaava strate-

gia laadittiin vuonna 2003. Asiakirjaa tarkistettiin vuonna 2008. Globaalistrategian tulisi antaa ohjausta EU:n puolustusyhteistyölle. Tätä silmällä pitäen tavoitteena on valiokunnan saaman selvityksen mukaan laatia myöhemmin puolustusta koskeva strategia-asiakirja/ohjausasiakirja. Puolustusta koskevan alastrategian laatiminen olisi valiokunnan mielestä merkittävä avaus myös sitä taustaa vasten, että asiakirjassa voitaisiin käsitellä tarkemmin myös EU:n avunantolausekkeen merkitystä.

EU:n puolustustutkimuksen kehittämistä valiokunta pitää potentiaalisesti merkittävänä uutena avauksena. Komission mukaantulo hankkeeseen tarkoittaa puolustustutkimuksen rahoitusmahdollisuuksien merkittävää laajentumista. Valiokunta huomauttaa, että hanke on vielä kuitenkin alkutekijöissään, eikä asiasta ole tehty lopullisia päätöksiä. Tavoitteena on kolmen vuoden ns. valmistelujakson (2017—2019) jälkeen saada puolustustutkimukseen korvamerkittyä 3,5 miljardia euroa vuosille 2021—2027. Summaa voidaan valiokunnan mielestä pitää merkittävänä. Ranska ja Britannia käyttävät vuosittain kumpikin noin 500 miljoonaa euroa puolustussektorin tutkimus- ja kehittämistoimintaan. EU-ohjelman kautta saatava raha olisi siis samaa luokkaa kuin suuren unionimaan käyttämä vuosittainen T & K -rahasumma.

Valiokunta korostaa, että rahoitusohjelma tarjoaa etenkin Suomen puolustusteollisuuden pienille ja keskisuurille toimijoille ainutlaatuisen mahdollisuuden EU-tason yhteistyöhön ja helpottaa yritysten markkinoillepääsyä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan yksi EU-rahoitusohjelman keskeisiä periaatteita tulee olemaan osallistujapohjan moninaisuus: mukana on oltava sekä pieniä että suuria maita, samoin pieniä ja suuria yrityksiä. Valiokunta pitää tärkeänä, että puolustushallinto kartoittaa yhdessä suomalaisen puolustusteollisuuden kanssa heti valmistelujakson alusta lähtien mahdollisia eurooppalaisia yhteistyökumppaneita. Valiokunta korostaa myös tarvetta tiiviiseen kanssakäymiseen Euroopan puolustusviraston kanssa ennen valmistelujakson aloittamista.

Valiokunta on kannanotoissaan johdonmukaisesti korostanut huoltovarmuuden merkitystä. Suomi on logistisesti saari, ja yhteiskunnan kriisinsietokyvyn kannalta huoltovarmuuteen liittyvät kysymykset ovat Suomelle keskeisen tärkeitä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuoden 2016 aikana EU:ssa laaditaan huoltovarmuuden tiekartta komission, EU:n puolustusviraston ja jäsenmaiden välisenä yhteistyönä. Huoltovarmuuskysymyksissä Suomi ajaa myös sotilaallisen huoltovarmuuden huomioimista kokonaisuudessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi pitää tätä ulottuvuutta vahvasti esillä myös jatkossa EU-tason keskusteluissa.

Hybridiuhkien osalta EU on valiokunnan saaman selvityksen mukaan aktivoitunut vuoden 2015 alusta lähtien. Valiokunta pitää välttämättömänä, että sekä kansallisesti että EU-tasolla hybridiuhkiin varautuminen otetaan vakavasti. Puolustusministeriön vaikuttamissuunnitelmassa todetaan, että puolustushallinnon kärkihankkeita hybridiuhkiin varautumisessa on kansallisen, EU:ta tukevan hybridiuhkakeskuksen perustaminen. Valiokunta pitää hyvänä, että Suomella on ollut EU:n piirissä hybridiuhkiin varautumisessa korkea profiili.

Puolustushallinnon viides painopistealue vuoden 2016 osalta on EU:n asedirektiiviin vaikuttaminen. Puolustusvaliokunta on tuonut asiasta omat näkemyksensä esiin jo aiemmin (PuVL 4/2015 vp). Valiokunta korostaa myös tässä yhteydessä, että direktiivivalmisteluissa on saatava turvat-

tua vapaaehtoisen maanpuolustuksen toimintaedellytykset. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan direktiiviluonnoksen valmistelu on edennyt Suomen kannalta positiiviseen suuntaan.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Puolustusvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 21.4.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ilkka Kanerva kok
varapuheenjohtaja Mika Kari sd
jäsen Thomas Blomqvist r
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Seppo Kääriäinen kesk
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Markus Mustajärvi vas
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Markku Pakkanen kesk
jäsen Mika Raatikainen ps
jäsen Mikko Savola kesk
jäsen Satu Taavitsainen sd
varajäsen Ritva Elomaa ps
varajäsen Pertti Hakanen kesk
varajäsen Pauli Kiuru kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Heikki Savola

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategia 2016 asiakirjaa täsmennetään hallinnonaloittain vaikuttamissuunnitelmilla. Puolustusministeriö on valinnut viisi painopistealuetta omaan vaikuttamissuunnitelmaansa. Yksi painopistealueista on EU:n puolustustutkimus.

Vaikka puolustustutkimuksen kehittäminen on vasta alkuasteella, on komission mukaantulo merkittävä poliittinen avaus. Se tuli selväksi myös asiantuntijakuulemisessa. Itse asiassa komission mukaantulo mahdollistaa rahoitusmahdollisuuksien laajentamisen puolustussektorille. Valmistelujakson jälkeen tavoitteena on kohdistaa korvamerkittyä rahaa seuraavalla ohjelmakaudella 2021—2027 jopa 3,5 miljardia euroa.

Puolustustutkimuksen kehittäminen tarkoittaa EU-integraation laajentamista ja syventämistä olennaisella tavalla. Valmistelujakson jälkeen käynnistyy varsinainen tutkimusohjelma. Tutkimusta ei tehdä kuitenkaan pelkästään tutkimuksen vuoksi, vaan tutkimusohjelmaa seurannee konkreettinen toimintaohjelma ja sitouttaminen EU-tason ratkaisuihin.

Toisin kuin valiokunta, joka korostaa puolustustutkimuksen kehittämistä uutena mahdollisuutena, pidän sitä uutena uhkana. Suomen tulee varjella kansallista liikkumatilaa ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sektoreilla. Suomella on kansallinen erityisasema kansainvälisessä toimintaympäristössä. Se korostui mm. Lissabonin sopimuksen käsittelyssä, kun arvioitiin yhteisvastuu- ja avunantolausekkeiden merkitystä.

EU-integraatiossa ja liittovaltiopolitiikassa on nähty hyvin usein tapa toimia niin, että uutta askelta otettaessa on aina kiistetty seuraava askel siihen asti, kunnes se on otettu. Siksi on johdonmukaista esittää eriävä mielipide jo tässä vaiheessa, kun uutta ja merkittävää avausta ollaan tekemässä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella esitän,

> että Suomen ei ole syytä syventää ja laajentaa EU-integraatiota puolustuspolitiikan sektorille eikä osallistua sen rahoitukseen.

Helsingissä 21.4.2016

Markus Mustarjärvi vas